

ERA – NET MATERA PROJEKTS

Novel optical oxygen sensor for life and health protection made of nano-zirconia

Acronym:

OxyNanoSen

Projekta koordinators un izpildes konsorcijs

Koordinators: UNIPRESS, **Prof. Witold Łojkowski**,
Varšava, Polija

Pārējie konsorcija dalībnieki:

Cietvielu fizikas institūts, Latvijas Universitātes aģentūra,
Dr.habil.phys. Donats Millers, Rīga, Latvija

Bar-Ilan University, **Prof. Aharon Gedanken**, Ramat-Gan,
Israel

University of Modena and Reggio Emilia, **Prof. Cristina Leonelli**,
Modena, Italy

Projekta mērķis:

Izstrādāt luminiscentu skābekļa sensoru, kurā izmantots nanostrukturēts cirkonija dioksīds

Uzdevumi:

- ZrO_2 nanokristālu un nanostrukturētas keramikas sintēze
- Materiālu funkcionalizācijas iespēju izpēte
- Iegūto materiālu struktūras un morfoloģijas kontrole
- Cirkonija dioksīda nanokristālu un nanostrukturētās keramikas luminiscences atkarība no skābekļa parciālā spiediena
- Kompaktu nanokeramikas plāno kārtiņu ieguve

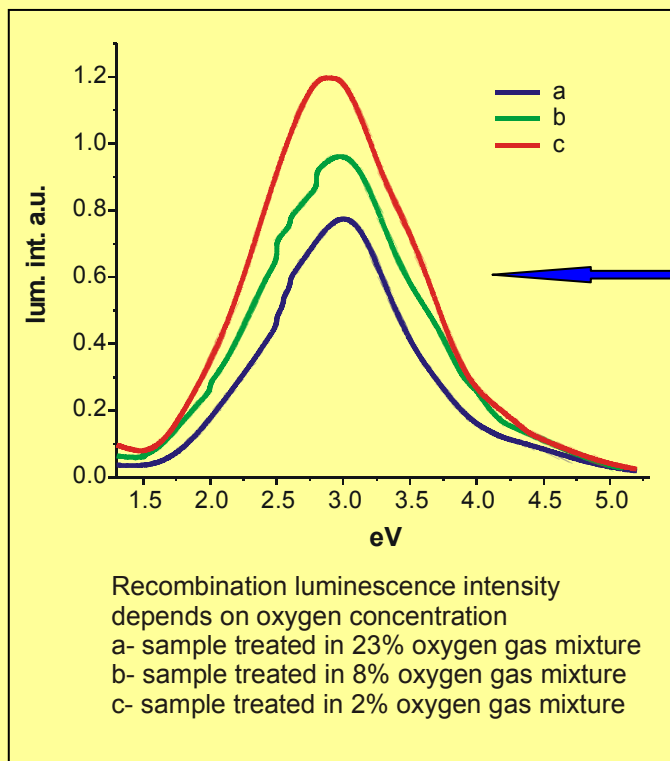

Ko projekta izpildes gaitā sagaida no CFI komandas:

- ZrO_2 nanokristālu un nanostrukturētās keramikas luminiscento īpašību izpēti un atbilstošo elektronisko procesu interpretāciju
- Palīdzību sensora prototipa optiskās sistēmas izveidē
- Rekomendācijas sensora jutīgā elementa uzlabošanā
- Idejas par iespējamajiem jauniem materiāla pielietojumiem

Luminiscentā skābekļa sensora ideja

1. Sadarbojoties ar apkārtni ZrO_2 var mainīties skābekļa saturs.
2. Skābekļa satura maiņa nozīmē defektu koncentrācijas maiņu.
3. Luminiscences intensitāte ir atkarīga no defektu koncentrācijas

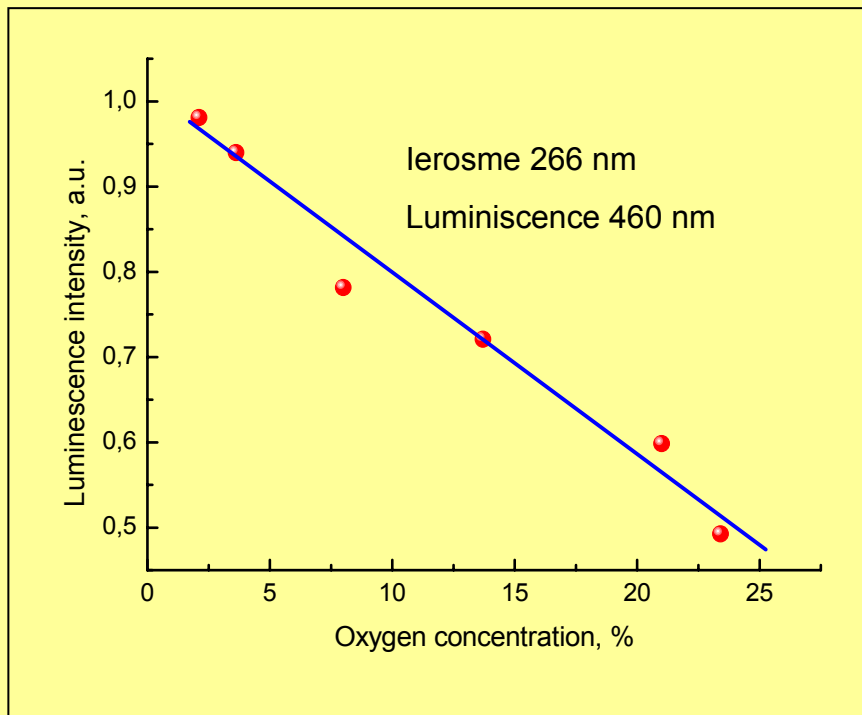

ZrO_2 luminiscences spektri dažādām skābekļa koncentrācijām.

Luminiscences intensitāte mainās

Secinājums: Materiāls ir piemērots luminiscenta skābekļa sensora izveidei.

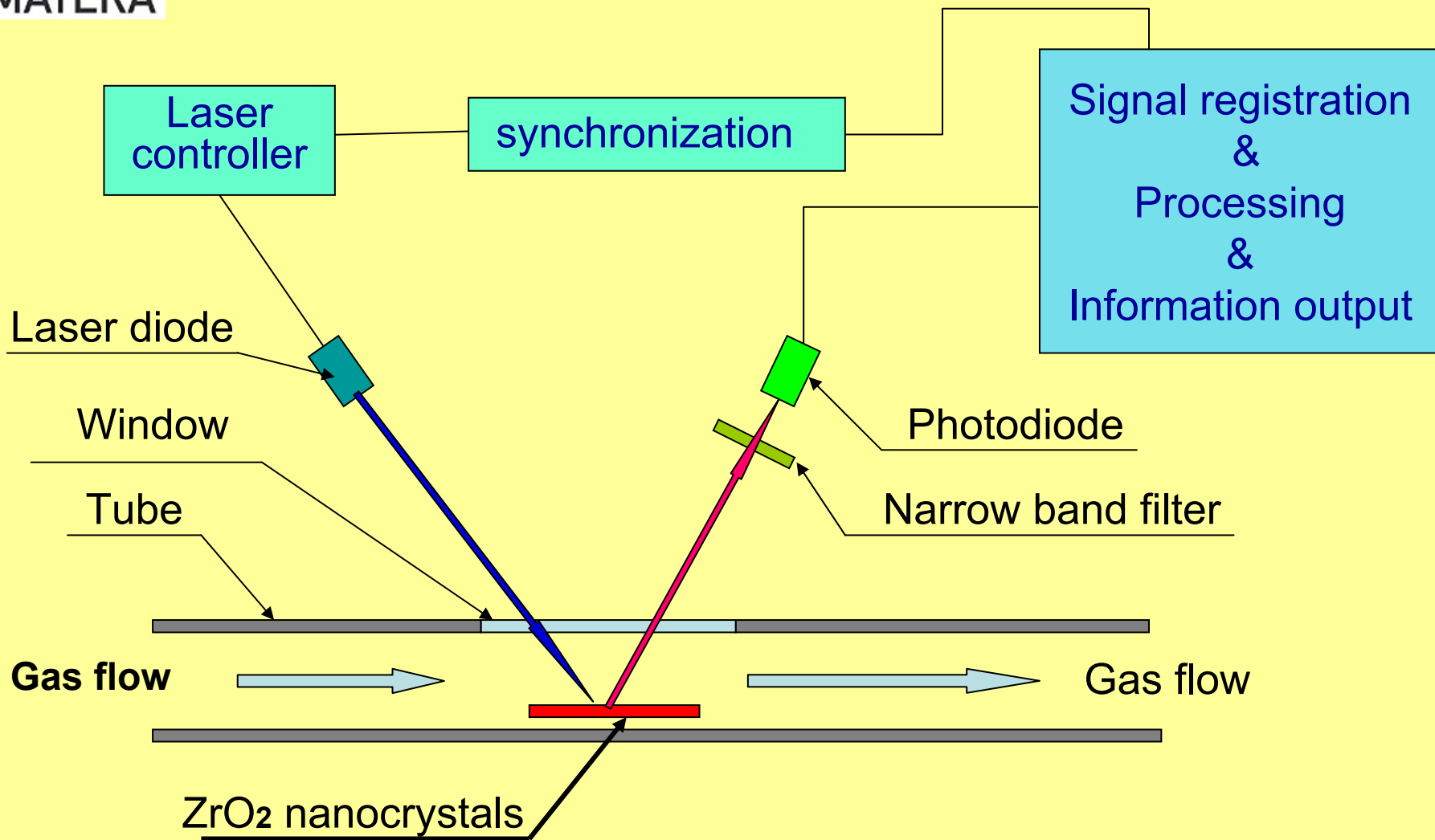
Luminiscences intensitātes izmaiņas dažādām skābekļa koncentrācijām

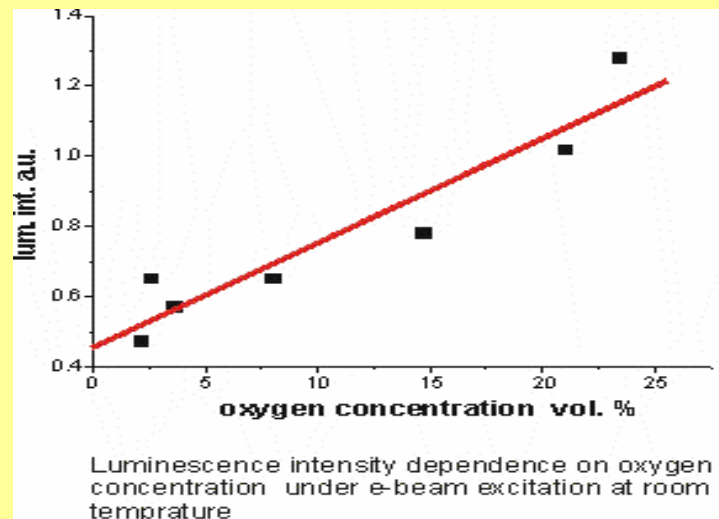
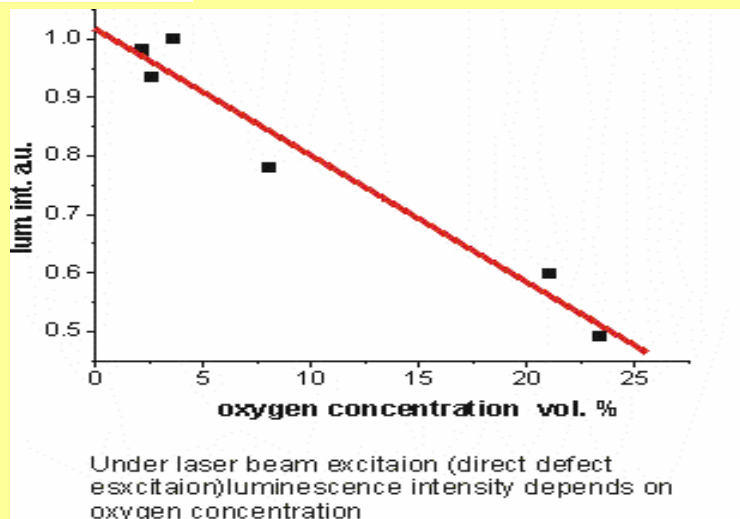
1. Luminiscences intensitātes izmaiņa lineāra vai tuva lineārai
2. Parauga nomaiņas gadījumā rezultātu atkārtojamība 6% robežās.
3. Vienam un tam pašam paraugam jutība skābekļa koncentrācijas izmaiņai ir ~ 1%

ZrO₂ luminiscences intensitātes
atkarība no skābekļa koncentrācijas

Iespējamā sensora shema

Skābekļa deficīts ZrO_2 izsauc luminiscences intensitātes pieaugumu, kuri defekti par to ir atbildīgi?

Luminiscences intensitātes izmaiņas ir atkarīgas no ierosināšanas veida, kāpēc?

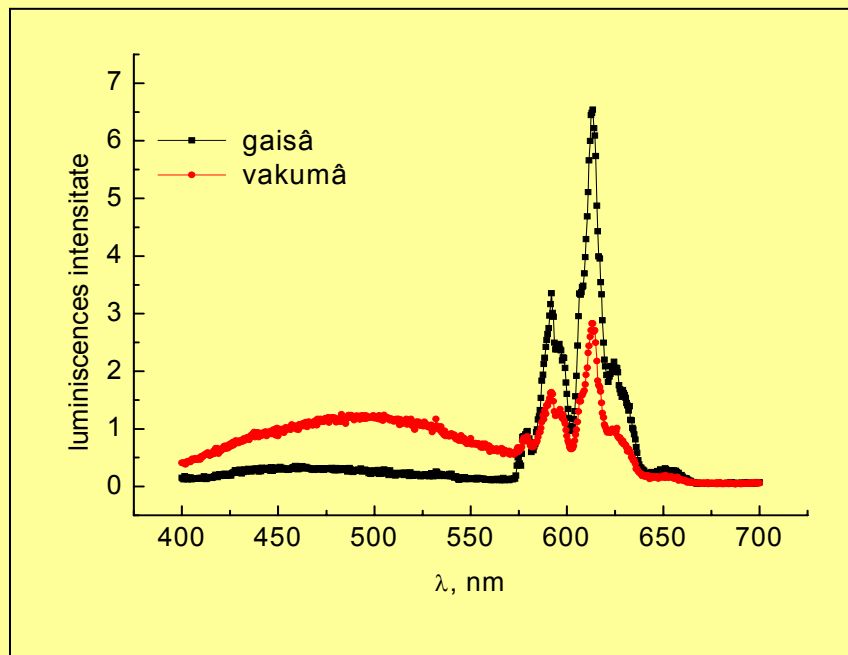
Papildus eksperimenti un visu datu analīze parādīja:

- (I) ZrO_2 ir vairāku veidu defekti;
- (II) daži defekti lokalizē lādiņnesējus;
- (III) luminiscence saistīta ar lādiņu pārneš.

ZrO₂:Eu aktivatora luminiscenci var ierosināt divos atšķirīgos veidos:

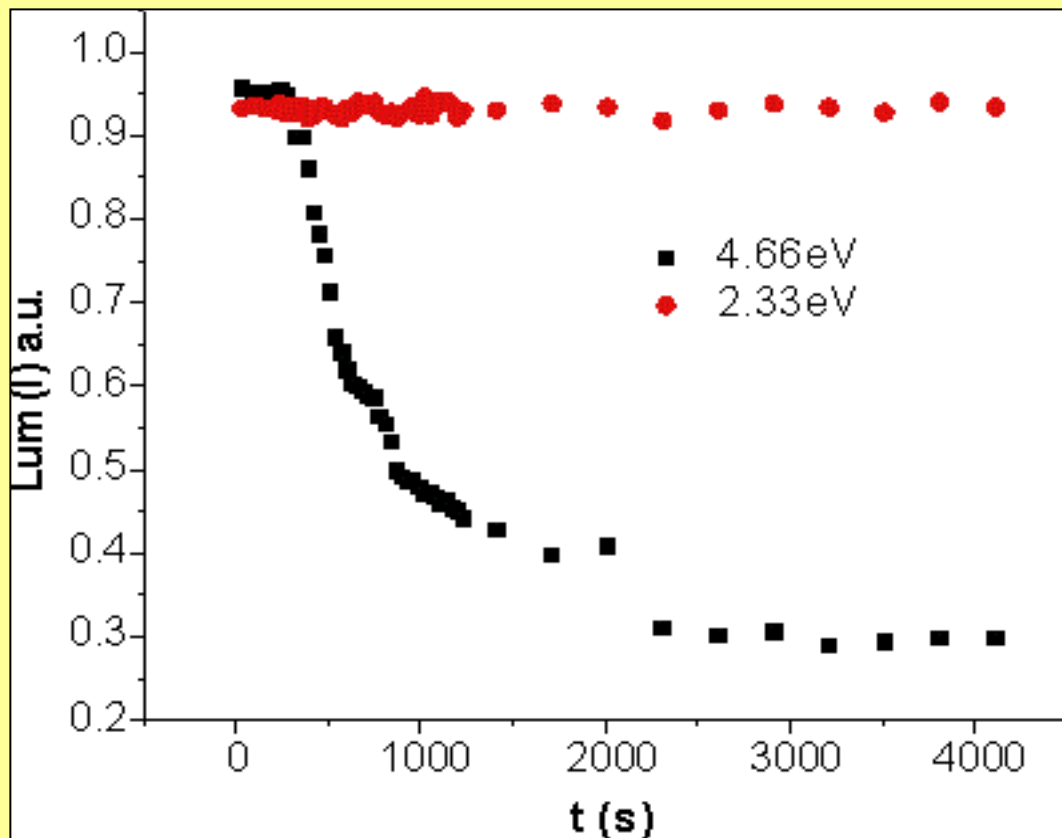
1. Tieši ierosinot Eu
2. Lādiņu pārnese no matricas uz Eu procesā

Kādas varētu būt
ZrO₂:Eu priekšrocības?

ZrO₂:Eu luminiscences spektri paraugam gaisā (O₂ ~21%) un vakuumā (O₂ < 0,01%)

Sensora materiāls $\text{ZrO}_2:\text{Eu}$

Temperatūra 23 °C

$\text{ZrO}_2:\text{Eu}$ vakuumā

Iespējamās priekšrocības:

1. Darbojas pie istabas temperatūras (lēni).
2. Luminiscences intensitātes izmaiņas lielākas nekā tīram ZrO_2
3. Iespējams atbalsta signāls korekcijām.

$\text{ZrO}_2:\text{Eu}$ aktivatora luminiscences intensitātes izmaiņas vakuumā

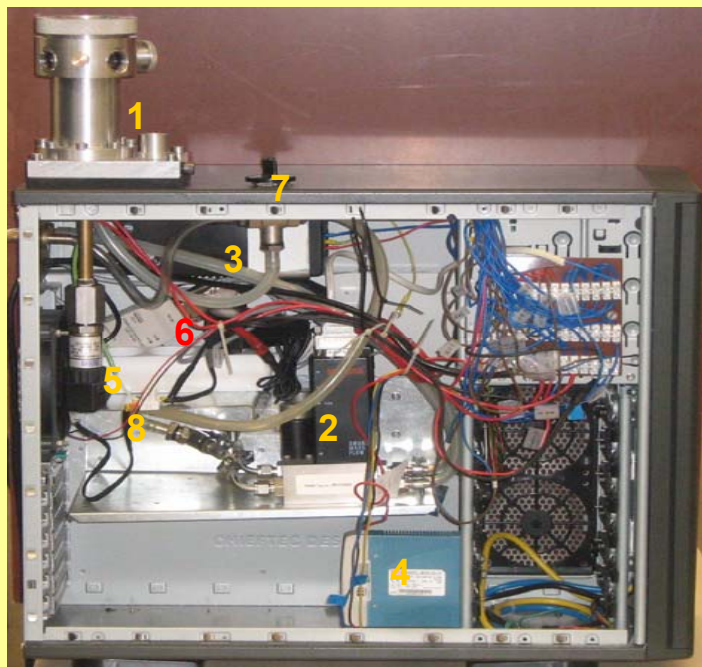

Sensora materiāls $\text{ZrO}_2:\text{Eu}$

PROBLĒMAS

- Materiāla īpašības mainās no sintēzes uz sintēzi un ir atkarīgas no sintēzes metodes.
- Reakcija uz skābekļa saturu pie istabas temperatūras lēna, iespējams reakcija varētu būt ātrāka pie augstākas temperatūras.
- Nav pārbaudīts dažādām skābekļa koncentrācijām.
- ZrO_2 struktūra var būt atkarīga no tam pievienotā Eu daudzuma, līdz ar to var mainīties luminiscences īpašības un jutība pret skābekļa koncentrācijas izmaiņu.
- Atbalsta signālam nepieciešams atsevišķs ierosmes avots

Varšavā izgatavotā iekārta sensoru materiālu pārbaudei

1. Parauga kamera
2. Gāzes plūsmas regulators
3. Barošanas avots GP
4. Barošanas avots SM
5. Spiediena mērītājs
6. Spraudnis regulatoram
7. Pārslēgs vakuums-gāze
8. Termopāra un spiediena mērītāja pieslēgums

Mūsu uzdevums – optiskā daļa un iekārtas pārbaude

Sasniegtie rezultāti

1. Neaktivēts ZrO_2 ir izmantojams par skābekļa luminiscentā sensora jutīgo materiālu.
2. Iegūta sakarība skābekļa koncentrācija-luminiscences intensitāte.
3. Noskaidrota daļa no luminiscences ierosmes mikroprocesa neaktivētā ZrO_2 .
4. Izmantojot iepriekšminētos rezultātus prognozēts, ka ar Eu aktivēts ZrO_2 varētu būt perspektīvs (labāks par neaktivētu ZrO_2) materiāls skābekļa luminiscentam sensoram.
5. Uzsākti $ZrO_2:Eu$ pētījumi un parādīts, ka Eu luminiscence ir atkarīga no materiāla apkārtnes (gaiss vai vakuums).

2009.Gada publikācijas un dalība zinātniskajās konferencēs

Publikācijas starptautiskos žurnālos

- *K.Smits, L.Grigorjeva, D.Millers, A.Sarakovskis, A.Opalinska J.D.Fidelus, W.Lojkowski* - Europium doped zirconia luminescence – *Optical Materials*, submitted, 2009.

Zinātniskās konferences

1. Latvijas Universitātes 67. konference, 26.01. -17.04. 2009.g., Rīga, Latvija.

- *K.Šmits – Ar reto zemju joniem aktivētu ZrO₂ nanopulveru luminiscence.*

2, 7th International Conference LUMDETR 2009, 12.07.-17.07. 2009, Krakow, Poland.

- *K.Smits, L.Grigorjeva, D.Millers, J.D.Fidelus, W.Lojkowski – Energy transfer in ZrO₂*

3. International Conference FM&NT, 31.03.-03.04. 2009, Rīga, Latvija

- *K.Smits, L.Grigorjeva, D.Millers, A.Sarakovskis, A.Opalinska J.D.Fidelus, W.Lojkowski – Europium doped zirconia luminescence*

- *J.D.Fidelus, W.Lojkowski, D.Millers, L.Grigorjeva, K.Smits, - Prospective memory oxygen pressure sensors based on nanocrystalline zirconia*

- *K.Smits, L.Grigorjeva, D.Millers, A.Sarakovskis, D.Jankovica – Cerium stabilized nanocrystalline zirconia luminescence*

Turpmākās darbības

1. Sadarbībā ar ārvalstu partneriem pilnveidot $\text{ZrO}_2\text{:Eu}$ nanokristālu sintēzes metodes tā lai iegūtu atkārtojamus rezultātus (materiālus ar vienādām luminiscentām īpašībām).
2. Veikt pētījumus par $\text{ZrO}_2\text{:Eu}$ nanokristālu luminiscences izmaiņām gāzu maisījumos ar dažādu skābekļa saturu.
3. Noteikt sensora jutīgā elementa - $\text{ZrO}_2\text{:Eu}$ nanokristālu – darbības ātruma atkarību no temperatūras.
4. Izvērtēt ideju par iespēju iegūt sensora jutīgā elementa materiālu ar atmiņas efektu.
5. Veikt darbu pie Varšavā izgatavotās iekārtas salāgošanas ar optisko sistēmu.

Paldies par uzmanību!

